

Sprawozdanie z konferencji „Rhetoric in the Knowledge Society”, Warszawa, 24–26 czerwca 2015

Ewa Modrzejewska

Czy nasze społeczeństwo jest społeczeństwem wiedzy? Co współcześnie charakteryzuje pojęcie wiedzy? Jak jest ona kształtowana z perspektywy retoryki? Jak odróżnić wiedzę naukową od wiedzy nienaukowej? Jakie są relacje między wiedzą i perswazją?

To tylko niektóre z zagadnień, które ponad 80 naukowców z blisko 30 krajów poruszyło w czasie trzydniowej konferencji pt. „Rhetoric in the Knowledge Society”, która odbyła się pod koniec czerwca 2015 r. na Uniwersytecie Warszawskim. Jej organizatorem było Polskie Towarzystwo Retoryczne, od kilkunastu lat zrzeszające praktyków oraz badaczy współczesnej i dawnej retoryki, którzy reprezentują różne dyscypliny naukowe: od językoznawstwa, filologii przez medioznawstwo, po socjologię. Dzięki współpracy z Katedrą Italianistyki Uniwersytetu Warszawskiego konferencja odbyła się w nowoczesnym i reprezentacyjnym budynku Wydziału Lingwistyki Stosowanej oraz Wydziału Neofilologii UW.

Była to piąta konferencja z zainicjowanego przez Rhetoric Society of Europe cyklu „Rhetoric in Society”. Celem odbywających się co dwa lata spotkań naukowych jest wymiana myśli między badaczami, których zainteresowania łączą współczesne zastosowanie retoryki oraz analiza zjawisk zachodzących w społeczeństwie.

Warszawską konferencję otworzyli w imieniu Wydziału Neofilologii UW – wicedziekan Karolina Kumor, w imieniu Katedry Italianistyki UW – kierownik Hanna Serkowska, w imie-

niu Rhetoric Society of Europe – przewodniczący Jens E. Kjeldsen oraz w imieniu Polskiego Towarzystwa Retorycznego jego przewodnicząca – Maria Załęska. Wykład inauguracyjny pt. *Argumentation as an Intellectual Tool in the Knowledge Society* wygłosił prof. Christian Plantin z Uniwersytetu w Lyonie, zajmujący się naukowo m.in. argumentacją i emocjami w języku oraz dyskursem i interakcją. Tym samym rozpoczęto trzydniowe spotkanie badaczy wypełnione trzema plenarnymi wystąpieniami zaproszonych wykładowców, 25 panelami tematycznymi oraz dodatkowymi atrakcjami integrującymi uczestników i przybliżającymi im Warszawę.

W pierwszym dniu konferencji przedstawiono 16 referatów koncentrujących się wokół: argumentów na rzecz społeczeństwa wiedzy i przeciwko niemu; antycznego spojrzenia na przekazywanie wiedzy; typów wiedzy oraz powiązań wiedzy, ethosu i autorytetu (panele: „For and Against the Knowledge Society”, „Ancient Views on the Transmission of Knowledge”, „Expert Knowledge”, „Knowledge, Ethos, Authority”). Przedstawiono m.in. lingwistyczno-retoryczną analizę dyskursu na przykładzie wybranych przemówień polityków z Ameryki Łacińskiej („*Power through Discourse*” – and *How to Gain Insights into Discourse Strategies through Linguistic Analyses – Despite Foucault*, Paul Danler, Uniwersytet w Innsbrucku, Austria) oraz rozważania na temat etycznych aspektów rozwoju nauki w kontekście pisma Jana Pawła II (*Knowledge Society in an Ethical*

Perspective, Urszula Okulska, Uniwersytet Warszawski), a także interpretację *Retoryki Arystotelesa w średniowiecznym piśmiennictwie arabskim (Ways of Knowledge in the Medieval Arabic Commentary Tradition on Aristotle's Rhetoric*, Lahcen Elyazghi Ezzaher, Uniwersytet w Północnym Kolorado, USA).

Ponadto Peter Goggin z Uniwersytetu Stanu Arizona zanalizował adresowane do studentów wideonagrania, w których naukowcy oraz inżynierowie wypowiadali się na temat przyszłości Ziemi w kontekście wykorzystywania jej zasobów oraz zrównoważonego rozwoju (*Constructing the Future: Expert Discourse on the Yet to Be*). Anna Urlich z Uniwersytetu w Tybindze poddała analizie sposoby przedstawiania organizacji Państwo Islamskie w dyskursie eksperckim, w tym – naukowym i medialnym. Ważnym aspektem, na którym skupiła się badaczka, było wykorzystywanie przez terrorystów m.in. mediów społecznościowych („An Advertisement Campaign” for an „Online Fanclub”? *Analyzing the Expert Discussion on IS Propaganda*).

Ponadto równolegle odbyła się specjalna sesja skupiająca włoskojęzycznych badaczy, w której wygłoszono referaty w dwóch panelach: „Tra la scienza e l'insegnamento” oraz „Comunicazione e trasmissione del sapere”. Sabine Schwarze z Uniwersytetu w Augsburgu przedstawiła retoryczno-lingwistyczną analizę dwóch działów ze znanych dzienników „La Stampa” i „La Repubblica”, w których językoznawcy i filologowie odpowiadali na pytania czytelników poświęcone zawiłościom języka włoskiego. Porównanie miało również charakter diachroniczny, ponieważ obejmowało próbę materiału z lat 50. oraz z 2013 roku.

Sesje drugiego dnia konferencji były poświęcone tematowi wiedzy i argumentacji, retorycznym aspektom sporów oraz retorycznemu wymiarowi nauki i polityki (panele: „Words: Disagreement in the Rhetorical Sphere”, „Knowledge and Argumentation”, „At the Crossroads of Science and Politics”). Wygłoszono referaty

poświęcone m.in.: porównaniu dyskursu na temat muzułmańskiego fundamentalizmu w duńskich i belgijskich mediach (*The Role of the Media as Managers of Polemical Discourse*, Hilde van Belle, KU Leuven Campus Antwerpen, Belgia); zmianom w sposobie prowadzenia komunikacji publicznej przez amerykańskich prezydentów i Białą Dom (*Conceptualizing the Post-Rhetorical Presidency in the New Information Age*, Justin S. Vaughn, Boise State University, USA); retoryce w komunikowaniu instytucji publicznych (np. rządu, Policji) wobec społecznych ruchów protestu w Izraelu (*The Rhetoric of Control and the Symbolic Repression of Social Movements*, Eithan Orkibi, Uniwersytet w Ariel, Izrael).

Specjalny, kilkuczęściowy panel pt. „Presenting Knowledge. How Presentation Media Change Knowledge Communication” został przygotowany przez młodych badaczy z Uniwersytetu w Tybindze pod opieką prof. Olafa Kramera. Przybliżyli oni zagadnienia przekazywania i prezentowania wiedzy – pokłosie prowadzonego programu edukacyjno-badawczego pt. „Jugend präsentiert“, skierowanego do niemieckich nauczycieli, uczniów i studentów. Równolegle trwała sesja polskojęzyczna zatytułowana „Formy komunikowania wiedzy”.

Do wygłoszenia wykładu w sesji plenarnej została zaproszona włoska badaczka Maria Freddi z Uniwersytetu w Pawii, której naukowe zainteresowania koncentrują się wokół roli języka w argumentacji naukowej i tworzeniu wiedzy naukowej. Przedstawiła ona referat pt. *Rhetoric of Science: Fixed and Changing Modes of Scientific and Technical Discourse*.

Ostatni dzień konferencji był poświęcony sposobom przekazywania wiedzy (panele: „Presentation of Knowledge”, „Pedagogy of Knowledge Transmission”, „Hidden Agenda in Knowledge Acquisition and Dissemination”, „Visualised Knowledge”), a w referatach poruszano kwestie argumentacji wizualnej (*Is There Anything Like Visual Argumentation? A Short Exercise in Methodical Doubt*, Igor Ž. Žagar,

Uniwersytet Primorska, Słowenia; *How to Argue with Pictures – on Visual Acts of Rhetorical Arguing*, Jens Kjeldsen, Uniwersytet w Bergen, Norwegia); kwestie przystosowania programów nauczania retoryki (*New Topics and Pedagogical Approaches in Rhetoric*, Maureen Daly Goggin, Uniwersytet Stanu Arizona, USA), jak również tematy z pogranicza retoryki, pedagogiki i etnografii (*A Pedagogy of Paradox: Using The Master Tropes to Teach Rhetorical Attitudes toward Knowledge in a First-Year Writing Seminar*, Melvin W. Hall, Uniwersytet Wisconsin – Madison, USA).

Kolejne panele były poświęcone związkom wiedzy i retoryki ze sprawami publicznymi, internetem, mediami oraz kinematografią. Przedstawiono m.in. analizę debaty o legalizację związków homoseksualnych na Tajwanie, gdzie zderzają się dwa porządki: wschodni system filozoficzno-religijny konfucjanizmu oraz zachodnie pojmowanie praw człowieka (*A Clash of Knowledge and Views of the Queer Kinship/Family Debate in Taiwan*, Hsiao-Yung Wang, Uniwersytet Providence, Tajwan); przybliżono rolę Twittera jako nośnika debaty publicznej w Norwegii (*Twitter as a Rhetorical Arena Between Academia, Media and Political Institutions in Norway*, Eirik Vatnoy, Uniwersytet w Bergen, Norwegia); zmianę w sposobie relacjonowania przez brytyjską prasę głośnej sprawy związku nauczyciela z młodą uczennicą (*The Confusion of the Grey: British Tabloid Reaction to Teacher–Pupil Sex Offending*, Emma Vine, Uniwersytet Sheffield Hallam, Wielka Brytania).

Żywą reakcję wywołało błyskotliwe wystąpienie prof. Izabeli Wagner-Saffray z Uniwersytetu Warszawskiego, zaproszonej do przedstawiania wycinka swojej pracy naukowej. Referat pt. *Sociology of Excellence in the Knowledge Society* był połączony z refleksją na temat kariery i kultury pracy środowisk naukowych, co sprowokowało dyskusję między słuchaczami.

Oficjalnemu zakończeniu obrad towarzyszyło spotkanie członków europejskiego towarzystwa retorycznego – Rhetorical Society of

Europe – na którym przedstawiono sprawozdanie z dotychczasowych działań, uzupełniono skład zarządu oraz przedstawiono ogólne plany działania na najbliższe lata.

Obok dyskusji o charakterze akademickim był też czas na nie mniej ważną integrację środowiska badaczy zainteresowanych retoryką. Ponadto uczestnicy z Europy, Stanów Zjednoczonych, Tajwanu, a nawet Australii mogli poznać historię Warszawy w czasie wycieczek z przewodnikiem oraz wieczoru w Teatrze Kamienica, w którym przygotowano podróż po makiecie stolicy sprzed II wojny światowej. Konferencja spotkała się z dużym zainteresowaniem, a po jej zakończeniu podkreślano przyjazną atmosferę, sprawną organizację oraz doceniono wykorzystany przez organizatorów niezwykle skuteczny środek przekonywania do ponownego odwiedzenia Polski, nazwany roboczo *argumentum ad cuisine* (lub w wersji nieco spolszczonej *argumentum ad kuchnię*).

Trzydniową konferencję „Rhetoric in the Knowledge Society” można porównać z wielogłosową agorą, w czasie której wybrzmiały różne poglądy oraz podejścia metodyczne i badawcze jej uczestników reprezentujących kilkanaście dyscyplin naukowych. Materialnym efektem mają być zaplanowane recenzowane publikacje, współfinansowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego – publikacja książkowa oraz numer internetowego czasopisma akademickiego „Res Rhetorica” (www.ResRhetorica.com) wydawanego przez Polskie Towarzystwo Retoryczne.

Ze słonecznej Warszawy konferencja przeniesie się do deszczowej Wielkiej Brytanii, gdzie w 2017 r. odbędzie się szóste spotkanie z cyklu „Rhetoric in Society” na Uniwersytecie Anglii Wschodniej w Norwich (więcej informacji: www.eusorhet.eu).

Natomiast w listopadzie 2015 r. odbędzie się w Warszawie coroczna konferencja Polskiego Towarzystwa Retorycznego poświęcona debacie publicznej (więcej informacji: www.retoryka.edu.pl).